

Filosofie a doba

Je nesnadné napsat něco zevrubného nebo dokonce vyčerpávajícího o „filosofii přítomnosti“, protože filosofie je vlastně filosofování, a mít přehled o tom, jak a o čem se právě v přítomnosti filosofuje, je nejenom čím dál nesnadnější, ale je to ve skutečnosti nemožné. Každý takový pokus může jen líčit filosofii nedávné minulosti, a samozřejmě jen filosofii, která na sebe nějak upozornila, která se prosadila anebo která alespoň nějakým zajímavým způsobem vyprovokovala reakce (třeba negativní). Už jen to je významné, že v dějinách filosofie uvádíme při datování zejména roky vydání nějakého významného filosofického díla, a přitom víme, že to dílo vznikalo dlouhé roky, ba někdy desetiletí: Kantova Kritika čistého rozumu vznikala deset let – a to je jen záležitost psaní knihy; nic to neříká o tom, jak dlouho trvaly vnitřní myšlenkové přesuny, díky kterým byl autor teprve schopen na svém díle začít pracovat, vůbec pojmout příslušný záměr a vymyslet, vypracovat třeba jen předběžný rozvrh. To tedy platí na jedné straně: o aktuálně přítomném filosofování vlastně nelze nic říci ani napsat. A na druhé straně ovšem je možné – pochopitelně na základě náležité znalosti filosofie nedávné minulosti – ostatně i dávné minulosti – odhadnout ony trendy v myšlení, které se zdají být perspektivní a které slibují, že se asi prosadí. A zde je možno zůstat jen u takovýchto odhadů a zaujmout jen stanovisko pozorovatele (byť filosoficky připraveného), anebo – což je vlastně filosofičtější – zvolit východisko aktivnější a vyložit, jaké filosofie by bylo zapotřebí, jakou by si bylo přát, o jakou je třeba se pokoušet a jakou alespoň ve výhledu a v rozvrhu je autor připraven nabídnout. A komu ji bude chtít nabízet? Inu, především těm přicházejícím, mladým a třeba ještě nenarozeným, neboť jde právě o filosofii pro zítřek, pro nejbližší budoucnost. Ale protože to by mohlo svádět k fantasmagoriím, je třeba už mezi dnešními lidmi hledat ty, kteří se ohlížejí na zítřek, kteří se připravují na budoucnost a kteří se na ní chtějí aktivně podílet. (A právě těm je zase třeba občas připomenout minulost, aby pro samou aktivitu neopakovali zbytečně staré chyby jen proto, že je neznají a že se náležitě neseznámili s tím, proč to byly a nadále jsou chyby, k nimž nemá smysl se vracet.

(Písek, 980814-1.)